

Konec druhé světové války na Kodaňské ulici ve Vršovicích

František Janouch (ročník 1931)

Přestěhovali jsme se do nového bytu někdy koncem roku 1934, když mi byly necelé čtyři roky. Byl to krásný, secesní rohový dům s dvojí adresou: Kodaňská 33 – Norská 10.

Okna našeho bytu na Kodaňskou byla vyzdobena sochami. Byl to velký a krásný byt: pět pokojů, jeden z nich měl zvýšené podlaží a velké, roztahovací dveře – dva pokoje se tak daly spojit. Na podlahách byly krásné parkety a v každém pokoji velká kachlová kamna. Byt měl velkou kuchyni s oknem do vnitřního dvora, dva záchodky, koupelnu a spíž. Navíc měl ještě i malý pokojík pro služku. Z Norské, odkud byl vchod do domu, se do našeho bytu šlo po krátkém schodišti – asi deset schodů, pokrytých kobercem. Schodiště bylo lemováno mramorovými stěnami.

Když jsme se do tohoto bytu přestěhovali, začal můj otec používat jeho část – dva krajní pokoje s odděleným záchodkem – jako lékařskou ordinaci a čekárnu pro pacienty, kterou provozoval čtyřikrát týdně.

Z našeho patra si pamatuji nájemníky dvou bytů. Hned u schodiště byl malý byt pro domovníka – pouze dvě místnosti (včetně kuchyně), záchodek byl na chodbě. Byl to „služební“ byt pro správce domu. Jmenoval se pan Rychtář. Naproti jeho bytu byl též dvoupokojový byt, s koupelnou a záchodkem, který obývala židovská rodina Günzburgů. Třetího nájemníka z tohoto patra si pamatuji pouze velice matně.

Někdy ve čtyřicátých letech byla celá rodina Günzburgů poslána do koncentráku a zřejmě zahynula v plynových komorách Auschwitzu (Oswiencimi). Po celé rodině zbylo jen pár fotografií. :

Evička Günzburgová se sourozenci

Zleva napravo: Evička Günzburgová, zvaná Kubuka, má sestra Eva a Blanka Rychtářová.

Malá „Kubuka“ krátce před tím, než ji odvezli do koncentráku

Rychtářovi měli dceru Blanku, asi stejně starou, jako já. Často jsme si, alespoň do konce války, spolu hráli.

V lednu 1943 mého otce zatklo gestapo a poslalo jej do koncentračního tábora Auschwitz.

Pár týdnů po jeho zatčení gestapo odvezlo moderní zařízení jeho ordinace včetně moderního Siemensova röntgenového přístroje, velké lékařské knihovny a dalšího zařízení¹. Protože vzniklo nebezpečí, že nám do bytu, který se stal pro osamělou ženu se dvěma malými dětmi nadměrným, nastěhují německé úřady nějaké německé nájemníky, předešli jsme tomu, zřejmě na radu a s pomocí otcových kolegů, a

¹ Někdy počátkem tohoto tisíciletí jsem byl vyzván, abych uplatnil vůči NSR nárok na úhradu škody, která naší rodině vznikla konfiskací lékařského zařízení. Podal jsem příslušnou žádost a obdrželi jsme se sestrou docela slušný finanční obnos. Skoro po šedesáti letech!

pronajali jsme tyto dva pokoje dvou německým dámám: byla to německá komunistka Erika Hirsch, která se přestěhováním do Prahy chtěla vyhnout zatčení a Elli Donath, manželka budoucího komunistického ministra zemědělství a financí Julia Ďuriše. Ale to vše jsme se dozvěděli až po válce.

Od okamžiku zatčení otce se náš život proměnil v neustálé čekání na dopisy od něho. Z Auschwitzu byl otec převezen do Mauthausenu, odtud, po krátké době, do pobočky tohoto koncentráku v Loiblpass, ležícím mezi Klagenfurtem a Lubljanou.

Ke konci války přestaly dopisy od otce přicházet. A měli jsme o něho velký strach. V pátek, 4. května 1945, jsme se nějak dozvěděli, že na Vršovické nádraží přijely transporty s vězni z koncentračních táborů. Rozběhl jsem se tam a snažil zjistit, zda mezi nimi není můj otec nebo zda o něm někdo něco neví. Bohužel jsem se nic nového nedozvěděl.

Situace v Praze byla však již výbušná – v sobotu 5. května ráno začali Pražané strhávat německé nápisy na obchodech a vyvěšovat československé vlajky, kdoví kde a jak ukrývané. Najednou začal rozhlas vysílat výzvy, aby lidé přišli na pomoc. Pražské povstání se stalo skutečností.

Kousek od našeho domu, na ulici 28. pluku, byly staré československé kasárny, obsazené několika sty esesáky.

Protože bylo nebezpečí, že opustí svá kasárna a začnou terorizovat obyvatelstvo Prahy, Pražané začali stavět, většinou z dlažebních kostek a haraburdí ze sklepů a dvorků. Na rohu Kodaňské a Norské ulic byly postaveny tři barikády – dvě z nich přímo pod našimi okny. Situace byla velice napjatá, z dálky se ozývala děla a kulometné salvy a jednotlivé výstřely z pušek.

Stavba barikády v Norské ulici dole, asi 6-7.5.1945

Barikáda před naším domem.

Barikáda před naším domem. Zleva napravo: má sestra Eva, neznámá, Blanka Rychtářová. Já stojím na barikádě a něco vyhlížím.

V neděli odpoledne jsem dostal první úkol: měl jsem jít vyřídit do nějakého bytu nedaleko od naší ulice, že manžel jedné paní padl, aby si šla vyzvednout jeho tělo. Bylo mi necelých čtrnáct let a takovýto úkol přirozeně nebyl pro mne. Naštěstí jsem tu paní nenašel.

V pondělí odpoledne – možná, že to bylo až v úterý, jsem viděl u telefonní budky na druhé straně Kodaňské ulice hlouček lidí – mezi nimi byli dva muži v jakýchsi neznámých uniformách. Přiběhl jsem tam a ke svému velkému překvapení zjistil, že se jedná o dva americké důstojníky. Znal jsem pár slov anglicky a začal se s nimi bavit. Přijeli na jepeu od Plzně – neměli žádné problémy s německými vojsky, jen po Praze, kde jsou barikády na každé ulici, museli jít pěšky. Snažil jsem se je přesvědčit, aby přijeli na pomoc Praze, ale jen odmítavě vrtěli a opakovali „impossible“. Proč to “nebylo možné” jsem pochopil až mnohem později.

Ve středu ráno nám známí zatelefonovali z Dejvic: na dnešní Evropské třídě – jak se jmenovala tenkrát si již nepamatuji – jsou již sovětské tanky.

Za několik hodin byli Rudá armáda i ve Vršovicích. Byl konec války. Rudoarmějci mě párkrát i svezli na tancích. Když zjistili, že umím slušně rusky, začali mě používat jako tlumočníka. Několikrát si pro mne přišli až domů. Dokonce i odměny jsem párkrát dostal: jednou pytel s bochníky ruského černého chleba a kusem ruského špeku. A dokonce i balík nějaké látky „pro maminku“.

Květen 2015

(Děkuji Blance Rychtářové za snímky, použité v tomto textu).